



STORTINGET

Representantforslag 323 S

(2025–2026)

fra stortingsrepresentantene Margit Bye, Julie E. Stuestøl og Marius Langballe Dalin

Dokument 8:323 S (2025–2026)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Margit Bye, Julie E. Stuestøl og Marius Langballe Dalin om bedre oppfølging av overlevende og etterlatte etter katastrofer

Til Stortinget

Bakgrunn

Flere av de store krisene og hendelsene de siste 20 årene, som tsunamikatastrofen desember 2004, terrorangrepene 22. juli 2011 og terrorangrepet 25. juni 2022, har rammet nordmenn fra mange ulike steder i landet og hatt nasjonal betydning. Likevel finnes det ikke noe nasjonalt register over personer som er rammet av akutte ulykker, voldelige angrep eller katastrofer. Et slikt register ville gjort det mulig å kartlegge behov og sikre nødvendig oppfølging til alle berørte, ikke bare i den akutte fasen, men i månedene og årene som følger.

I dag er det i praksis tilfeldig om du fanges opp av systemet etter en katastrofe, avhengig av hvilken kommune du bor i og om du selv har kapasitet og kunnskap til å oppsøke hjelp. Dette skaper et klaseskille basert på bosted og ressurser, og legger et urimelig ansvar på mennesker som allerede befinner seg i en svært krevende situasjon. Dette er et paradoks, ettersom forskning viser at berørte etter terrorangrep og andre store katastrofer ofte kan vegre seg for å søke hjelp.

Erfaringene fra tsunamikatastrofen i 2004, terrorangrepene 22. juli 2011 og terrorangrepet 25. juni 2022 viser at hjelpen forsvinner for raskt, at mange faller utenfor hjelpeapparatet og at det kan være vanskelig å vite

hvem som er rammet, og dermed vanskelig å få ut informasjon til dem. Tilsvarende erfaringer er gjort internasjonalt. Etter terrorangrepene i Paris i 2015 og trikkeshyttingen i Nederland i 2019 rapporterte nasjonale helsemyndigheter at mangelen på oversikt over de berørte gjorde det svært vanskelig å gi riktig hjelp.

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) og Støttegruppen etter 22. juli har i en rekke år etterlyst et nasjonalt katastroferegister. Behovet for hjelp over tid er solid dokumentert gjennom forskning, men erfaringene fra ulykker, kriser og katastrofer viser at den enkeltes behov for hjelp melder seg ulikt. Noen vil ha behov for og ønske helsehjelp umiddelbart etter katastrofen. For andre kan det ta måneder og til og med år. Mange vet heller ikke hvilken hjelp de har krav på, eller hvilken hjelp som kan være mest hensiktsmessig.

Den eneste listen over overlevende fra Utøya-angrepet ble utarbeidet av NKVTS på grunnlag av opplysninger fra politiet. Listen er bare delvis komplett. Strengt personvernbestemmelser har gjort det krevende å bruke den til å formidle informasjon om hjelpetiltak til de berørte. Forslagsstillerne mener at et formalisert, samtykkebasert nasjonalt register vil styrke personvernet, fordi det erstatter de tilfeldige ad hoc-listene som i dag utarbeides av ulike aktører, ofte uten samtykke. Et nasjonalt register vil gjøre det mulig for den berørte selv å registrere seg og melde seg av, og sikre at personopplysninger behandles innenfor lovverket. Et nasjonalt register vil gjøre det enklere for hjelpeapparatet å sikre de berørte den hjelpen og informasjonen de trenger, også utover den akutte fasen.

Psykososial oppfølging av de overlevende og etterlatte etter 22. juli er aldri blitt gjenstand for en samlet, offentlig evalueringskommisjon.

Angrepet på regjeringsskvartalet 22. juli 2011 kunne ha vært forhindre, myndighetenes evne til å beskytte menneskene på Utøya sviktet, og terroristen kunne ha vært stanset tidligere, det var konklusjonen fra 22. juli-kommisjonen. Kommisjonen utelot å se på oppfølgingen av overlevende og etterlatte av kapasitetshensyn.

Likevel vet man fra forskning at mange allerede ett år etter terrorangrepene hadde mistet oppfølgingen de fikk ute i kommunene. Ti år etter terrorangrepet på Utøya viste forskning at én av tre overlevende fortsatt manglet tilgang til nødvendig helsehjelp. Mange var utenfor arbeidslivet. Etterlatte opplevde å ikke bli kontaktet av hjelpere, og ble ikke fulgt opp tilstrekkelig lenge. Mange av de overlevende oppga å ha mottatt hatefulle ytringer eller trusler, rettet mot dem fordi de hadde vært på Utøya.

Staten bevilget 144 mill. kroner til kommunene for å sikre at alle rammede fikk oppfølging. Kommunene fikk navnelister over alle som hadde vært på Utøya. Likevel kunne 102 kommuner ti år senere ikke gjøre rede for hvordan 67 mill. kroner var brukt. Ti kommuner sa de ikke fikk støtte. 34 kommuner fikk penger uten at de hadde berørt å følge opp.

Det ble gjort kartlegginger av kommunenes oppfølging av de berørte etter terrorangrepene. I disse var det opp til kommunene å vurdere egen evne til oppfølging. De fleste kommunene vurderte sin egen kompetanse og kapasitet til oppfølging som tilfredsstillende. Forskningen på de berørte tegnet et annet bilde. At disse to kildene er så motstridende, understreker behovet for uavhengige mekanismer for å vurdere om hjelpen faktisk når frem.

Oppfølgingen av de berørte etter 22. juli er et eksempel på hvordan store ambisjoner nasjonalt smuldrer i biter når ansvaret havner på lokalt nivå. Konsekvensene var det mennesker som hadde overlevd og mistet sine kjære til et terrorangrep, som måtte betale. De fortjener en grundig og uavhengig gjennomgang av hva som gikk galt, hvem som hadde ansvaret, og hva som må til for at det ikke skjer igjen.

Den 25. juni 2022 ble den skeive bevegelsen rammet av terror. Igjen sviktet systemet på mange av de samme måtene som etter 22. juli. Forskning på de berørte avdekket at 60 prosent av de overlevende etter terroran-

grepet opplevde at hjelpen de fikk etter angrepet, ikke var tilfredsstillende. Over halvparten opplevde at hjelpeapparatet var dårlig organisert, lite tilgjengelig og ikke hadde tid til de berørte. Tre år etter terrorangrepet hadde én av fire fortsatt udekkede hjelpebehov. Samtidig hadde angrepet ringvirkninger langt utenfor dem som ble direkte rammet. Svært mange skeive opplever større utrygghet etter angrepet, som var rettet mot skeive som gruppe. Det finnes ingen evalueringer eller undersøkelser som har sett på oppfølgingen av resten av LHBTI-gruppen i etterkant av angrepet.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen utrede etablering av et nasjonalt katastroferegister som sikrer at personer som rammes av katastrofer og større kriser, proaktivt fanges opp og tilbys nødvendig hjelp og oppfølging over tid. Stortinget ber regjeringen i utredningen særlig vurdere registrets formål, innretning, ansvarsforhold, personvernmessige rammer, finansiering og samordning med eksisterende tjenester, herunder kommunale kriseteam, spesialisthelsetjenesten, LOS-funksjonen og frivillige organisasjoner.
2. Stortinget ber regjeringen etablere en ny 22. juli-kommisjon som ser på oppfølgingen av de overlevende og etterlatte etter terrorangrepet. Stortinget ber regjeringen i kommisjonens mandat særlig vurdere om statens ansvar for oppfølging ble ivaretatt, om bevilgede midler nådde frem til formålet, hvorfor oppfølgingen varierte så betydelig mellom kommuner, og hva erfaringene tilsier for oppfølging av rammede ved fremtidige katastrofer.
3. Stortinget ber regjeringen igangsette en evaluering av oppfølgingen av de overlevende og etterlatte etter 25. juni-terrorangrepet. Evalueringen skal også ta for seg statens oppfølging av skeive i Norge som ikke ble direkte rammet av angrepet, men likevel sterkt berørt.

19. juni 2026

Margit Bye

Julie E. Stuestøl

Marius Langballe Dalin